

1 Українці перевідкрили для себе радіо під час блекаутів та в окупації. Це було Українське радіо

«**В**и слухаєте Українське радіо... У нас з'являється інформація про те, що... російські війська перетнули кордон у районі Харкова. Для вас у студії працюють Мар'яна Бойко і Наталя Чорна... У разі вимкнення зв'язку та інтернету радіоприймачі працюватимуть на батарейках», — такими словами о 06:05 24 лютого 2022 року екстрено перервався звичний ефір Українського радіо зі студії на Хрещатику, 26, у Києві.

Широкомасштабне російське вторгнення призвело до масових людських жертв, руйнувань і суттєвих перебоїв в енергопостачанні та зв'язку. Мільйони людей покинули свої домівки, майно та звичні для них канали отримання інформації.

Радіо, що здавалося припорошене пилом історії в епоху інтернету, під час Великої війни знову вийшло на перший план. В умовах кризи столітня технологія виявилася напрочуд стійкою. Голос із приймача став головним джерелом новин у дорозі, бо інтернет на трасах зникав, а телеприймачі позалишалися вдома...

«Говорить Київ. Ця фраза означає, що ми є, держава і нація є».

Галина Бабій, ведуча Українського радіо

Перші дні російського вторгнення згадує продюсер Українського радіо Юрій Табаченко: «Панувало відчуття відповідальності. Люди працювали в нічні зміни, дехто лишався тут три-чотири доби, бо не міг поїхати. Інші привозили їм їжу,

ліки, зарядки для телефонів. Миттєво знаходилися рішення, гості, ведучі. Ми зрозуміли, що таке справжня конвергентність: об'єднали зусилля команди Українського радіо, Радіо Промінь та Радіо Культура, тісніше почали працювати з телебаченням і диджиталом, з регіонами. Це було відчуття сім'ї».

На другий день вторгнення Українське радіо відкрило свій сигнал для ретрансляції радіостанціям будь-яких форм власності та розташування, щоб у всьому світі могли передавати інформацію від українського мовника. А 13 березня з'явилося у застосунку «Дія». Країною ширився флешмоб «Зберігайте спокій і слухайте Українське радіо».

«У перший день повномасштабної війни я сказав нашому колективу, що Українське радіо — це останнє, що має замовкнуту в нашій країні.

Ми є головним, стратегічним мовником. Й Українське радіо як під час Другої світової, так і нині, під час цієї великої війни Росії проти України, не мало права зупинити своє мовлення ні на мить. Харків, Ізюм, Херсон, Маріуполь — це ті міста, де, незважаючи ні на що, Українське радіо не припинило свого мовлення.

Роль радіо як технології величезна, а Українського радіо — визначальна.

Є історії людей з Ізюма під час звільнення Харківщини: українські військовослужбовці дивувалися, чому ми так сміливо, з прапором виходимо їм назустріч. А їм казали: «Ми по Українському радіо щойно почули, що нас звільнили, і походили».

Оце те, що до сліз».

Дмитро Хоркін, член правління Суспільного мовлення

Війна показала, наскільки актуальним і стратегічно важливим залишається радіо. Йому не так страшна відсутність світла — радіомовлення забезпечується, навіть коли знеструмлено цілі міста. Так було у Львові під час тривалих

знеструмлень, так було в Харкові, де Українське радіо й далі мовило попри постійні обстріли та зруйновану радіотрансляційну вежу. Зникав інтернет, зникав телесигнал, а радіо працювало.

Українці повідшукували старі або придбали нові батарейкові радіоприймачі разом, навчилися шукати FM-радіохвилі на мобільних телефонах, здатних їх приймати.

Ведучі Галина Бабій, Юрій Табаченко, Людмила Тягнирядно (фото: Дарина Малюга), Олена Гусейнова

Тим часом радіотрансляційні вежі стали першочерговими цілями для атак із боку агресора. Інститут масової інформації повідомляв, що тільки за перший рік Великої війни росіяни прицільно обстрілювали вежі в Києві, Харкові, Лисичанську, Коростені, Білопідлі, Рівному, Вінниці, Ізюмі, Оріхові, Запоріжжі, Комишувасі та інших містах. Захопили вежі в Мелітополі й Херсоні, під час відступу з другого підірвали передавальний центр і пограбували приміщення філії Суспільного мовлення, яка була домівкою редакції Українського радіо в Херсоні.

Люди, які залишилися на окупованих територіях чи в російському оточенні й стали свідками звірств росіян, розповідали, що єдиним зв'язком із Великою Україною для них було радіо. Маріуполь, Ізюм, Буча, Херсон, Лиман, Ірпінь, Гостомель, Чернігів — жителі цих міст згодом надсилали свої спогади в редакцію або ділилися ними в соцмережах. Де наступають війська, де й коли відкриватимуться і закриватимуться евакуаційні коридори — про це люди дізнавалися саме з радіоэфіру.

Журналістка Українського радіо та літературна оглядачка Радіо Культура Олена Гусейнова згадує, як отримала повідомлення від друзів із тероборони: «Ми слухаємо тебе, коли ідемо на чергування». І ще одне повідомлення з будинку на вулиці Яблуневій в Ірпені, де через шалені артобстріли можна було тільки лежати на підлозі, годинами майже не рухаючись: «У навушниках з телефона слухаю, як ви читаєте Тараса Шевченка».

Траплялися і курйози: в одному з месенджерів російський окупант, що вів свій онлайн-щоденник, пожалівся, що їх [окупантів] на Українському радіо називають орками.

«Знаєте, який ефект? Радіо (Українське радіо) дає повну загальну картину всього, що відбувається. Тобто головний інтерес до новин про війну, по суті, може задовольнити радіо разом із роботою ППО за вікном», — це вже письменник

Андрій Бондар ділиться тим, як його старенький айпод із FM-діапазоном усередині виявлявся незамінним під час багатогодинної відсутності світла, води і, звісно ж, інтернету в Києві в листопаді.

Свою історію новинарям Суспільного мовлення розповіла радіослухачка Надія Павлова, якій у березні 2022 року вдалося вирватись з окупованого Маріуполя. В одному зі сховищ, де вона разом із синами рятувалася від обстрілів, знайшовся старенький радіоприймач. Дивом удалося купити до нього батарейки. Радіосигнал ловили й слухали під ковдрою, бо не всі у сховищі мали проукраїнську позицію.

«І так ми нарешті дізналися, що про нас пам'ятають. Бо росіяни казали нам, що ми не потрібні. Я пам'ятаю, як ми з дітьми раділи, що Україна ще є! Ми кілька днів слухали цю хвилю — Українське радіо. Почули, як розповідають про зелений коридор. Схопили рюкзаки й швидко бігли кілька годин. Однакустигли».

Надія Павлова, слухачка з Маріуполя

Приймач з Українським радіо врятував Надії та її синам життя. Вони залишили його іншим сім'ям.

Ось що писали до редакції тими днями інші слухачі: «Два тижні в окупації ми слухали Українське радіо на кнопковому телефоні. Бо ні світла, ні інтернету не було. Майже єдине джерело інформації. Коли чула ваш голос, ставало неймовірно тепло». Інші додавали: «Ваші голоси допомагають не збожеволіти цими днями, дякую за силу духу, яка передається ефірними хвилями кожному слухачеві». У моменти відчаю радіо було особливо важливим: «Усю ніч підтримували, дякую, гімн співала разом з Українським радіо». А ще хтось додав: «Слухала майже 27 годин, поки була в дорозі й корках. Дуже спасало й підтримувало в години відчаю».

Під час Великої війни традиційна щорічна акція Українського радіо — Радіодиктант національної єдності — стала

джерелом безлічі зворушливих історій. Хтось писав його в окопах, під світло ліхтарика, сприймаючи кожне слово як оберіг. Інші — у бомбосховищах чи катакомбах, намагаючись хоча б на мить повернути собі відчуття нормального життя. Дехто надсилав роботи з окупованих територій, долаючи страх і небезпеку, щоб заявити: ми є, ми боремося. А хтось приєднувався із вимушеної еміграції, щоб відчувати зв'язок із рідною землею. У кожній історії — відвага, біль і неймовірна любов до мови та країни, які навіть за найскладніших часів залишаються фундаментом української ідентичності. Ці історії слухачів ми розповідаємо у главі «Радіодиктанти Великої війни: спільна терапія наболілих травм».

Працівники Українського радіо зі зброєю у руках боронять Україну від широкомасштабної агресії Росії. Серед них — Віктор Цвіліховський із Першого каналу Українського радіо, Олександр Монзолевський із Радіо Промінь, Василь Шандро з Радіо Культура, Олександр Марченко з редакції мовлення на деокуповані й тимчасово окуповані території, автор радіоблогу «Дума про зраду та перемогу» історик Олександр Алфьоров та багато інших. Загалом на Суспільному мовленні, станом на кінець 2024 року, 145 працівників несуть службу в Силах оборони України, з них 10 жінок і 135 чоловіків. На компанії працюють 23 ветерани і ветеранки.

Музичний редактор та радіоведучий «Суспільне Донбас» Дмитро Сірик (ефірний псевдонім Іван Лопата) долучився до Збройних сил України в березні 2022 року й загинув смертю хоробрих 20 квітня 2023 року біля Авдіївки.

29 травня 2024 року під час виконання бойового завдання загинула смертю хоробрих парамедикиня батальйону «Госпітальєри» Ірина Цибух із позивним Чека, яка до широкомасштабного вторгнення координувала інформаційне мовлення регіональних редакцій Українського радіо.

За часів нинішньої війни, як і протягом усіх ста років своєї історії, Українське радіо було й залишається поряд з українцями.

Плейлист
до глави